

WELSH A1 – STANDARD LEVEL – PAPER 1
GALLOIS A1 – NIVEAU MOYEN – ÉPREUVE 1
GALÉS A1 – NIVEL MEDIO – PRUEBA 1

Tuesday 3 May 2005 (morning)

Mardi 3 mai 2005 (matin)

Martes 3 de mayo de 2005 (mañana)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

INSTRUCTIONS TO CANDIDATES

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a commentary on one passage only. It is not compulsory for you to respond directly to the guiding questions provided. However, you may use them if you wish.

INSTRUCTIONS DESTINÉES AUX CANDIDATS

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez un commentaire sur un seul des passages. Le commentaire ne doit pas nécessairement répondre aux questions d'orientation fournies. Vous pouvez toutefois les utiliser si vous le désirez.

INSTRUCCIONES PARA LOS ALUMNOS

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un comentario sobre un solo fragmento. No es obligatorio responder directamente a las preguntas que se ofrecen a modo de guía. Sin embargo, puede usarlas si lo desea.

Ysgrifennwch sylwadau ar **un** o'r darnau hyn:

1. (a)

TRI CHYFNOD: CEINEWYDD

Calan 2000

Mae'r nos yn dylyfu Dwy Fil, a'r bae
yn gysglyd yn y gwyll. Ymhell o floedd y dorf
mae ymchwydd distaw'r môr
yn seinio'n uwch nag unrhyw gloch.

- 5 Yma, nid oes dim yn dynodi'r awr:
dim ond olion anwel amser
sy'n troi ymaith gyda'r trai.

Tŷ ar y Cei, 1985

- 10 Talp o hufen iâ a thaclau
oedd y tŷ ar y cei, yn brolio'n binc
uwchben y bae. Fe'i gwelwn o bell,
ac adeiladem gychod aur o dywod poeth
a'u hwyllo'n eu hunfan
a'n bryd ar gyrraedd adre.

- 15 Ond dymchwel wnaeth ein cychod bob tro,
a'r tŷ'n toddi'n y gwres.
Ar ddiwedd haf fe ddeuai rhywun i'w gymryd yn ôl
gan droi ein hafan ni
yn ddiwrnod hafal i ryw deulu.

Gweini, 1998

- 20 Mae bysedd seimllyd yr haf yn drwch
dros Geinewydd, a'i chalon yn glwyfau'n y môr.
Y dydd sydd iddi'n ddieithryn, a'i ddwylo'n dynn
yn ei chudynnau aur.
– *Say something in Welsh, go on.*
– *I'm not a freak show.*
- 25 A gresyn na fyddwn yn fwystfil dau ben
yn eu herlid â'm handadl poeth. Cawn wasgu tafod
yn ddim rhwng dau fyd, a phob carafán
yn gelain fy nghamau. Clywed fy llais

30 yn llethu'r lleferydd, a'r dorf mewn gwasgar gwyllt
wrth fy nhraed. Yna, tanio'r tawelwch
a chlywn sibrwd y môr yn ddof ar fy nghlyw.
Y nos rydd yn anadlu.

Ond nid wyf yn fwy na gwrthrych sy'n gaeth
i'w gorchmynion, yn dilyn pob dymuniad fel defod.
35 *Thank you – Diolch*, a'r llygaid gwag yn glynu arnaf,
pob gwefus yn glaferio o hufen a hyfdra.

Ond mae'r pupur a halen yn siarad Cymraeg.
Pan fo'r drysau'n dylyfu gên, a *CLOSED* yn gorffwys
ar y gwydr, caf sgwrs â hwy,
40 am sut deimlad ydi cael eich trafod
gan ddieithriaid; eu gafael dideimlad
fel gelod am eich cnawd.

Ac rydym yn gytûn, nad oes dim yn waeth
na'r dorf aflonydd hon,
45 sy'n syllu'n dryloyw ar y môr, gan ollwng
un rhwyd sy'n dymuno dal pob dim
ond pysgod.

Calan 2000

Mae'r traeth yn troi ar ei echel unig, di-dor, dinewid.
Chwiliaf eto am yr arwyddion, am synau newydd
50 yn gaeth yn y gwynt, neu anterth un don i ddiweddu'r byd,
ond ni ddaw dim. Does yma ond hen lun
yn wystl rhwng bysedd amser.

Ond gwn, rhywle yn y dyfnder cyfrin
mae 'na rywbeth yn curo o hyd,
55 – eiliadau newydd
yn dyrnu yn y don.

Fflur Dafydd, *Cerddi Ceredigion* (gol. Lyn Ebenezer: Llandysul, 2003)

- Sut y mae'r rhaniad triphlyg yn eich helpu i ddeall y gerdd?
- I ba raddau y gwneir defnydd o drosiadau ac o gytseinedd?
- Pa ran y mae'r môr a'r traeth yn ei chwarae yn y gerdd?
- Beth yw eich ymateb i'r gerdd?

1. (b)

“Gad ti lonydd i John Wilias. Tydio ddim yn licio siarad llawer. A paid â thrio mwytho’r ci.”

Roedd John Wilias yn eitha hen. Mae’n anodd deud faint oedd ei oed o yn union gan nad oedd o’n dod yn agos at neb. Roeddwn i’n meddwl ei fod o’n hen fel pechod am ei fod o’n crymu wrth gerddad. Doedd o ddim yn cerddad efo ffon fel Taid, ond mi oedd ei ben o bob amser fel petai
 5 o’n is na’i sgwydda fo, ac mi fyddai ganddo fo gôt fawr efo’r botwm top wedi cau dros ei sgwydda pan oedd o’n mynd i’r stryd, ond fyddai o ddim yn rhoi ei freichia yn y llewys byth. Mi fyddai o’n gwisgo ofarôls ffarmwr bob amsar, a’r rheiny’n frown hefo mwd wedi sychu, ac yn hongian y tu allan i’w *wellingtons* gwyrdd o. Doedd gynno fo ddim locsyn fatha Taid, ond mi oedd ei ên o bob
 10 amser efo piga mân yn sticio allan. Melyn oedd lliw ei groen o, ond mi oedd Mam yn deud mai ddim yn molchi oedd o, a’i fod o yr un lliw â phawb arall. Dyna pam oedd hi’n ei alw fo’n hen ddyn budur.

“Mae ei dŷ o’n sglyfaethus, meddan nhw i mi, Siân Parry, a’r hen gi’na gynno fo yn cael gneud fel fynno fo. Ista ar y bwr bwyd pan mae o’n byta, meddan nhw. Afiach a deud y gwir, te?”

Tyddyn oedd tŷ John Wilias. Tŷ bach oedd gynno fo, tŷ boc, efo ffenestri sgwâr oedd yn
 15 agor hanner ffordd i fyny, a drws yn wynebu’r haul, y paent yn swigod arno fo, fwya tebyg. Mi ddylai o fod wedi gwneud fel Siân Parry, a rhoi cyrtan ar y tu allan, i stopio’r paent fynd yn swigod, ond dwi’n meddwl ei fod o’n licio byrstio’r swigod efo’i fys. Fo oedd bia’r drws, a fedrai neb ei feio am fyrstio’r swigod a gneud golwg. O’n ffenast gefn ni, roedd modd gweld Tyddyn, ei bedair ffenast yn sbïo’n flin arna ni. Roedd yna goed nesa at y tŷ coed onnen, ac roedd nhw’n taflu
 20 cysgod dros Tyddyn yn yr haf, pan oedd dail arnyn nhw. Mi oedd Mam yn deud fod ei dŷ o fel y fagddu, mae’n siŵr, efo’r holl goed. Gardd fach oedd gynno fo y tu blaen i Tyddyn, ond doedd neb yn medru ei gweld hi am fod yna wal fach garrag yn ei chuddio.

“Toes bosib ei fod o’n cymryd gofal o’r tŷ ’na sy gynno fo – ydach chi wedi gweld yr hen lôn fach ’na? Hen bylla dŵr mwdlyd i gyd. Sach chi’n meddwl y basa fo’n rhoi concrit arni, wir!”

Roeddwn i’n hoffi lôn fach Tyddyn. Lôn fach gul oedd hi, lôn drol, gyda gwrych uchaf fel
 25 nad oeddach ch’n medru gweld bob ochor i chi. Mi oedd yna goed onnen yn tyfu ar hyd y lôn hefyd, ac mewn un lle roedd eu canghenna nhw’n cyffwrdd fel y lôn goed yn y llun ar wal yr ysgol. Lle da oedd lôn Tyddyn i fynd yn yr haf, i neud llunia, a sgwennu storis. Y ffynnon fach agored, hanner ffordd i fyny’r lôn, oedd yn achosi’r holl bylla dŵr mawr. Hynny a’r ffaith mai lôn fwd
 30 oedd hi o ddifri, lôn fwd a lludw, yn bylla dyfn fel wyneb y lleuad. Ar ôl iddi hi fwrw glaw, roedd y pylla yn llawn o ddŵr brown. Yn ôl Mam, mi oedd yna lyffantod yn byw yn y pylla, ond trio fy nychryn i oedd Mam. Welis i rioed lyffant, heblaw am yr un oedd yn neidio i ddŵr y ffynnon pan oeddwn i’n mynd yn rhy agos. Gofynnais i i Mam un tro a oedd John Wilias yn yfed dŵr y ffynnon, ond deud wrtha i am beidio bod yn wirion wnaeth hi. Roedd gynno fo dap fatha pawb arall.

Sara Elin Roberts, “Tyddyn”, *Taliesin*, 101 (Gwanwyn 1998)

- Trafodwch iaith ac arddull y darn hwn.
- Sut y cyflwynir y cymeriadau a’r gymdeithas y maent yn rhan ohoni?
- Ymdriniwch â’r gwahanol fathau o wrthgyferbynnu a geir yma.
- Pa feddyliau a theimladau a ddaw ichi wrth ddarllen y darn hwn?